

Nästan halva antalet, eller närmare bestämt 14, av häradets runristningar voro kända för Bureus. De flesta av dessa (12) finnas tecknade av Rhezelius och efter honom upptagna i Bureus' samling (F a 6): U 481, 485—487, 489, 490, 496—498, 501, 503 och 504. Bureus själv har upptecknat 9 inskrifter, delvis (7) desamma som Rhezelius (U 481, 485—487, 489, 490 och 497), men dessutom två andra: U 482 och 495. Av 5 finnas avbildningar, utförda av Bureus (U 486, 487, 490, 495 och 497). I Aschaneus' samlingar finnes en enda inskrift från detta härad (U 489); den återfinnes även hos Bureus och Rhezelius.

I *Ransakningarna* omtalas ytterligare 5 runstenar från detta härad: U 483, 484, 493, 499 och 510. Och lika många tillkommo under antikvariernas därpå följande resor: U 491, 492, 494, 505 och 506. Sammanlagt voro alltså 24 runristningar i Långhundra härad kända av 1600-talets fornforskning. De finnas alla avbildade i *Bautil* (på 23 träsnitt).¹ Av träsnitten äro 15 signerade av tecknaren P. Helgonius, 8 av J. Peringskiöld.

Desamma 24 runristningarna finnas upptagna i Liljegrens *Runurkunder* (L 569—590, 1625, 2007). Någon ny hade icke kommit i dagen från 1600-talets slut och fram till 1833.

R. Dybeck omtalar i *Sveriges runurkunder* två runinskrifter såsom nyfunna: U 500 och 509. Under 1900-talet ha ytterligare 5 inskrifter kommit fram: U 488, 502, 507, 508 och 511.

481. Lagga kyrka.

Pl. 92.

Litteratur: B 202, L 569, D 2: 180. J. Bureus, F a 6 s. 144 (Bureus' egen uppteckning), s. 203 (Rhezelius), F a 5 n:r 235, F a 1 s. 55; J. Rhezelius, F l 2 n:r 17; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 4; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 322; Kyrkoinventarium 1829 (ATA); UFT h. 2 (1872), s. 34; E. Brate, Anteckningar 1914 (ATA); Sveriges kyrkor: Uppland Bd 3, h. 1 (1921), s. 21.

Äldre avbildningar: Bureus, kopparstick (F f 6 n:r 93); Rhezelius, teckning (F l 2); P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 202); Dybeck a. a.; Brate foto 1914 (ATA); A. Billow foto 1918 (ATA).

Stenen har tidigare legat som tröskel i dörren mellan vapenhuset och kyrkan. »För Lagga kyrkedör» anges platsen av Bureus, som två gånger har varit där och antecknat inskriften (den 11 maj 1638 och den 4 juli 1646). Rhezelius har avtecknat stenens konturer och ornamentik, men utan inskrift (F l 2); denna saknas även i Rhezelii anteckningar i F a 6, där endast förekomsten av en runsten omtalas: »I Kyrkiedören, denne söndruge.» Peringskiölds *Monumenta*: »Lagga kyrkedör» (B 202: »Lagga Kyrkodör», L 569: »I kyrkodörren»). Celsius: »Lagga Kyrkiödör, mitt i dören». I »Lagga Kyrkas Inventarium, upprättadt d. 20 Julii 1829» antecknas, att »En Runsten ligger midt i kyrkdörren, men söndrig i tre stycken». Dybeck fann stenen på samma plats: »Denne skadade och delvis öfvermurade sten ligger såsom tröskel i dörren som från Lagga kyrkas vapenhus leder till kyrkan.» Beskrivningen till Geologiska kartbladet »Rånäs» (1868): »i kyrkan, innanför vapenhuset, ligger en sten i sjelfva ingången». Kort tid därefter har emellertid stenen blivit framtagen. I UFT 1872 meddelas: »stenen är nu utbruten ur golfvet och kommer att uppresas bredvid kyrkogårdsmuren». Så skedde också. Stenen lagades med cement och restes alldeles utanför kyrkogårdsmuren på västra sidan av kyrkan, omedelbart N om järngrinden, med den ristade sidan vänd mot landsvägen. På denna plats står stenen alltjämt. Den lagades och restes ånyo 1940, varvid fem lösa stycken av stenen fastsattes.

Blågrå granit. Höjd 1,74 m., bredd 1,33 m. Ristningens höjd 1,33 m., bredd 1,15 m. Ytan är tämligen slät. Ristningen är delvis djupt huggen och tydlig, delvis svårt skadad genom nötning (tramp).

¹ B 200—219, 225—227. Två olika fragment (U 486, 487) äro sammanförda på B 203.

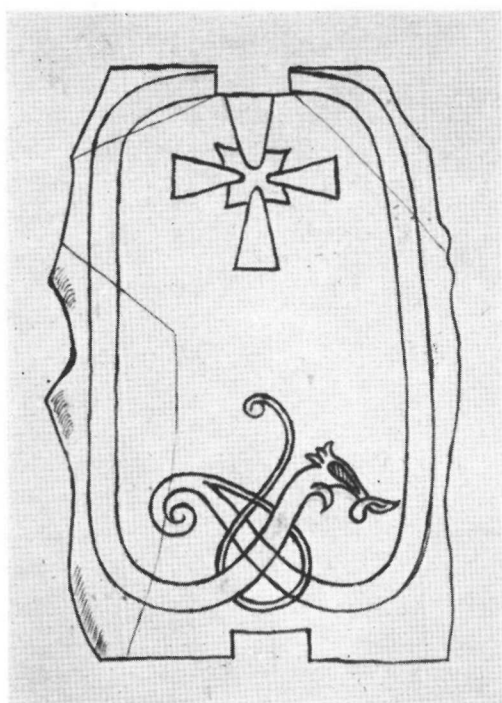

Fig. 204. U 481. Lagga kyrka.
Efter teckning av Rhezelius.

Fig. 205. U 481. Lagga kyrka.
Efter kopparstick av Bureus.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter äldre källor):

× **porkis**[l] - **uk** × **porstin** **auk** × **uibiarn** × **auk** × **olifr** × - - **tu** × **raisa** × **stin** × **eftir** × **porbiarn** × **fapur** × **sin**
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65

Þorgisl ok Þorsteinn ok Vibjörn ok Olæifr [le]tu ræisa stæin æftir Þorbiörn, faður sinn.

»Torgisl och Torsten och Vibjörn och Olev läto resa stenen efter Torbjörn, sin fader.»

Till läsningen: Runan **o** har bst, som skära tvärs över hst. 4 **k** är icke stunget; icke heller 16, 33, 47 **i**. Däremot är 49 **e** tydligt stunget, med en djup prick. 7 **l** är helt och hållet borta. Av följande runa (**a**) finns endast hst:s övre del kvar. Övre delen av 9 **u** är avslagen. Efter 17 **n** finns intet sk. Av r. 36 finns endast nedre delen av hst i behåll; av följande r. 37 intet. Mellanstapeln i 43 **s** är förstörd. Övre delen av bst i 56 **r** är förstörd. Ytterst svagt skymtar mellersta delen av runan 59 **a**. Nedre delen av bst i 66 **r** är borta. De sista runorna 67—69 **sin** äro svagt skönjbara. Intet sk finnes kvar efter 69 **n**.

Bureus har 1—7 **porkisl**. 16—17 **in** saknas. 31—39 **olifr litu**, men 34—37 **fr li** har överstrukt med anteckningen: »vnder muren». 49 **e**. Kopparsticket har många fel. — Hadorph och Helgonius (B 202): 1—7 **porkisl**; 6 **s** är felaktigt tecknat; 7 **l** är fullständigt bevarat. 16—17 **in** saknas. 31—39 **oli...tu**. 49 **e**. Intet sk efter 66 **r**. — Dybeck: 1—7 **porkisl**. 16—17 **in** saknas. 31—39 **oli...tu**. 49 **e**. 59 **a** skadat. 64 **b**; »ristningens sista **p** är tillfälligtvis **ß**». — Brate: 1—7 **porkis**—; »av **l** är blott en antydning till stav i behåll». 11—17 **porstin** med 16—17 **in** i behåll. »I **litu** saknas av **l** övre hälften av staven och hela bistaven; **i** är alldeles borta.»

Alla namnen äro vanliga under vikingatiden. **i** i **olifr** kan vara tecken för ursprunglig diftong: *Ölæifr* eller *Ölēfr*. Jfr 11—17 **porstin** och 45—48 **stin** med **i** för *æi* eller *ē*, men **eftir** med **e** för *ē*. Samma namnform även U 460: (ack.) **olif**, U 235 och Sö 340: (nom.) **ulifa**, Sö 54: (ack.) **ulif**.

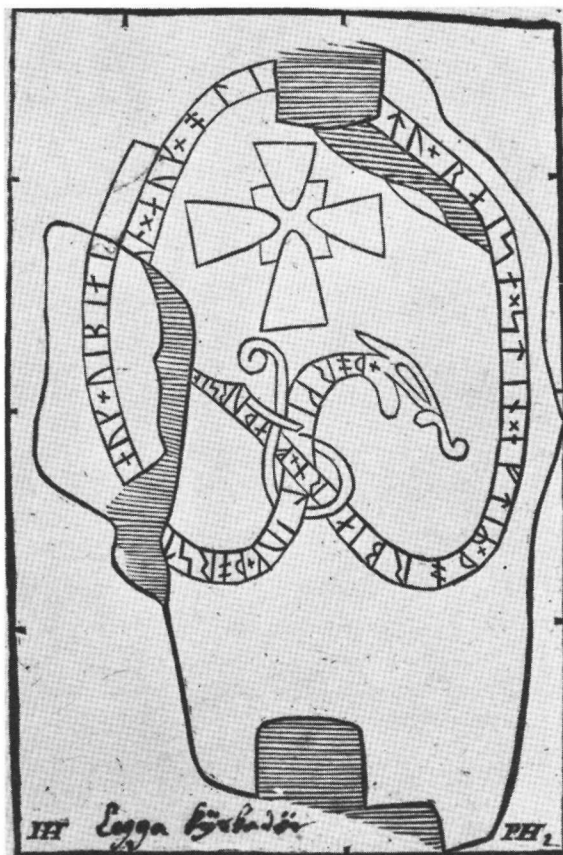

Fig. 206. U 481. Lagga kyrka. Efter B 202.

Ristningen är skickligt utförd. Såväl ornamentikens former som ristningstekniken erinrar om arbeten av Fot. I huvudsak samma mönster finnes på U 472 i grannsocknen Knivsta och, inom samma härad, på U 510.

Lagga kyrka.

O. Celsius (*Svenska runstenar* 2, s. 410) har antecknat följande uppgift om en runsten i närheten av Lagga kyrka: »Lagga på en backe straxt vid kyrkian der smeden bor. Dixit gästgifvarn i Marma d. 21 jun. 1727.» Samma anteckning har införts i N. R. Brocmans exemplar av *Bautil* (R 556 a i Uppsala Universitetsbibliotek). Någon inskrift meddelas icke, och Celsius har tydligen ej själv besökt platsen. En runsten från denna plats är annars icke känd, och uppgiften är därför mycket tvivelaktig.

482. Kasby, Lagga sn.

Pl. 92.

Litteratur: B 208, I 573, D 2:187. J. Bureus, Fa 6 s. 52 (Bureus' egen uppteckning), Fa 5 n:r 236, Fa 1, s. 55; Ransakningarna 1667—84 (R. Dybeck, Runa 1848, s. 14); J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 11; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 2, s. 434; UFT h. 2 (1872), s. 35; E. Brate, Anteckningar 1914 (ATA).

Äldre avbildningar: P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 208); Dybeck a. a.; Brate foto 1914 (ATA).

Runstenen står nu t. h. om infartsvägen till Kasby från landsvägen Lagga—Funbo, några meter från grinden till parken, mitt emot U 483. Den restes på denna plats år 1941. Ristningen är vänd mot NV.